

Den personlige frihed - en hindring for at løse klimaudfordringen?

Af Professor Niels Vestergaard, Institut for Miljø og Erhvervsøkonomi, Syddansk Universitet.

Jeg tager rundt på gymnasier og holder foredrag om klima og økonomi. Det giver gymnasie-eleverne lidt indsigt i hvad der sker på et universitet og forhåbentlig bidrager det til at eleverne bedre kan finde ud af hvilken uddannelse de vil satse på. Klima og økonomi er desuden et emne som egner sig rigtig godt til en debat, fordi løsningen ligger i et forpligtende globalt samarbejde.

For at illustrere klimaudfordringens grundlæggende problem spiller jeg et spil, hvor eleverne får udleveret to kort, et rødt og et sort. De får at vide, at hvis de beholder det røde kort får de 5 kr., mens de ved at aflevere det røde kort giver alle i klassen 1 kr. Med andre ord mister man 4 kr. ved at aflevere sit røde kort, men til gengæld får alle som sagt 1 kr. Hvis klassen har 25 elever giver det samlet en gevinst på 21 kr. når et rødt kort afleveres. Det bedste klassen kan gøre som helhed er at alle aflevere det røde kort. Det giver 625 kr. til deling. Klimaproblemet har det samme træk, nemlig at reduktioner i udledning af CO₂ kommer alle til gode (alle får gav at et en person afleverer det røde kort) og at det koster at reducere (personer der afleverer et rødt kort opgiver 4 kr.).

Eleverne må ikke snakke sammen og det er hemmeligt hvilket kort de afleverer. Første runde giver typisk som resultat at 18-19 elever afleverer deres røde kort. I 2. runde må eleverne snakke sammen inden et kort afleveres, men som regel fører det ikke til at flere afleverer deres røde kort. Resultaterne af spillet indtil nu viser vanskelighederne ved at indgå forpligtende klimaaftaler. Der er altid nogen der ser sit snit til at nyde mere end de yder.

Jeg fortæller nu, at de skal stemme om et forslag, som pålægger alle at aflevere deres røde kort. Forslaget vedtages ved almindelig flertal. I den virkelige verden er dette ikke muligt på et overnationalt plan, men denne del af spillet skal vise, at der er løsninger ved et forpligtende samarbejde. Og jeg fortæller om skatter og indgreb, hvor vi tvinges til at opgive noget af vores indkomst inden afstemningen, med andre ord sådanne indgreb kender vi! Jeg har oplevet at forslaget falder og ofte er resultatet ganske tæt på uafgjort. Og den hyppigste begrundelse er den personlige frihed. Det er overraskende for mig, at den personlige frihed sættes over beskyttelsen af et fælles gode som at undgå global opvarmning. Gevinsten er, at vi undgår betydelige klimaskader og dermed udgifter i fremtiden. Skader som efter al sandsynlighed vil have store konsekvenser for rigtig mange mennesker.

Klimaudfordringen har mange andre facetter, men grundlæggende handler det om at vi skal omstille vores økonomier. Chancerne for at det kommer til at ske i form af et forpligtende samarbejde er ikke store. Om der findes en anden løsning? Det har vi til gode at se.